HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

כטבלא מרובעת. אלמא עגולה לאו ערוגה היא: **אמר.** דבעי מרובעת לאתשובה שדה קאמר להתיר לאש תור כו'. ולית ליה לר' יוחנן הא דאמר לעיל אין לאש תור בערוגה אי נמי אית ליה מערוגה לערוגה אבל משדה לערוגה יש לאש תור: **מתני' שהיא עומאה.** דיום השלישי אכתי לא מסרחה שבבת זרע ולאויה לקלוט ולהיות ולד ונולד הימנה וקיימן שבבת זרע הראוי להזריע: **גג' ימים.** דהקפיד הכתוב על טומאת קרי במתן תורה [1] וקס"ל עם יום הפרישה קאמר דבד' בשבת פירשו מנשותיהן וקבלו תורה בשבת שהוא רביעי לאותם שישמשו ומטותיהן ברביעי לפני הפרישה וטבלו ליל שבת ולא חש הכתוב אם יפלוטו בשבת דמסרח ואינו שבבת זרע הראוי להזריע אבל אם פלטו ע"ש בשלישי טומאות לכך הפרישן שלשה ימים: **מנין שמרחיצין.** דאף ביום ג' מסוכן הוא: **כמים בקרבו וכשמן בעצמותיו.** מקיש סיכה לשתיה: **גמ' רישא.** דמתני': **אלא בר' אלעזר בן עזריה.** דאילו לדידיה שמעינן ליה פולטת ביום השלישי טהורה לקמן בברייתא: **וסיפא.** דקתני מרחיצין את המילה כו' ר' אלעזר בן עזריה דהוא אמר לה לקמן בפרק ר' אליעזר [2]: **מאן דאמר מוקי דאמרי.** דדמיק ומוקי מתניתין בתרי טעמי או משבש לה ומפרש לה אלא לאוקומי כתנאי משבש לה ואמר משבשתא היא ותני בה טהורה: **ומאן דמוקי לה כתנאי.** דניחא ליה לאוקומי כתנאי מלמימר משבשתא היא ומלאוקומי בתרי טעמי מוקי נמי להאי כתנאי. ופלוגתא היא בהמפקיד (ב"מ מא.) גבי חבית דאמר ר' יוחנן מאן דמתרגם לי חבית אליבא דחד תנא בשבת ל"ש שאינה ראויה לו ואחד ערב לא. ופריק רב אשי האי דקאמר בטבלא מרובעת קולא אחרינא, להתיר ראש תור הנכנס לה וראש תור היוצא ממנה.

מתני' מנין לפולטת שבבת זרע ביום השלישי שהיא טמאה בר'. ותנן התם הפולטת שבבת זרע ביום שלישי טהורה דברי ר' אליעזר בן עזריה, הוייא מתניתין דהכא דלא כר' אליעזר בן עזריה. ואקשינן אימא סיפא מנין שמרחיצין את הקטן ביום שלישי שחל להיות בשבת, ותנן לקמן בהא מסכתא רבי אליעזר בן עזריה אומר מרחיצין את הקטן ביום שלישי שחל להיות בשבת. ופריקנן למאן דמוקים כתנאי, תני תאני טמאה ורישא רבנן וסיפא ר' אליעזר בן עזריה. [מאן] דלא מוקים כתנאי, תני רישא טהורה וכולה ר' אליעזר בן עזריה היא. ועד השתא איכא תנאי דתני טמאה ואיכא תנאי דתני טהורה. **ואיכא** רבנן דמפרשי בגירסא(ה) רב מוקים לה כתנאי ור' יוחנן לא מוקים לה כתנאי. ומאן דלא מוקים ליה כתנאי, דטרח כמה דיכיל למהוה מתני' אליבא דחד תנא [דאמר ר' יוחנן מאן דמתרגם לי חבית אליבא דחד תנא] מובילנא מאניה בתריה לבי מסותא. ואמר רב (סיפא) [פסא] מוקמינן לה מתניתין בתרי תלתא טעמי, ולא מוקמינן בתרי תלתא תנאי, וכי דמפרשינן בפירקין קמאי. **תנן התם הפולטת שבבת זרע ביום השלישי טהורה דברי ר' אליעזר בן עזריה.** טעמיה דר' אליעזר בן עזריה אפילו שתי עונות שלימות ומשהו, והעונה יום או לילה. וקא מיתני בפירוש דברי ר' אליעזר בן עזריה, פעמים יש שם יום וכל שהוא והיא טהורה, כיצד, שמשה את ביתה ערב שבת קודם לשקיעת החמה, ועברו שתי עונות לילי שבת ויום שבת, ופלטה במוצאי שבת לאחר שקיעת החמה, והרי הוא יום השלישי, נמצא יום וכל שהוא והיא טהורה. ויש שני ימים חסר משהו והיא טמאה, כיצד, שימשה את ביתה ערב שבת לאחר שקיעת החמה, ופלטה באחד בשבת קודם לשקיעת החמה, הרי יש כאן שני ימים חסר משהו והיא טמאה, לפי שאינו יום שלישי עד שתשקע החמה ויכנס יום שני בשבת. **ר' ישמעאל אומר פעמים שהן ארבע עונות פעמים שהן חמש פעמים שהן שש.** טעמיה דר' ישמעאל שהוא עושה מקצת עונה ככולה, וקסבר אין יום שלישי (אחד) כולו אלא אחד והרי (בן) [הן] שש, יום אחד ויום שני ויום שלישי. **ר' עקיבא אומר לעולם חמש.** טעמיה דר' עקיבא דשקיל מן הכא שהן שיעור שני ימים ומחצה. **אמרוה רבנן קמיה דרב פפא ואמרי לה רב פפא לרבא (קמיה דרבא) בשלמא ר' אלעזר בן עזריה** דאמר בחמשה עבד להו משה לישראל פרישה. נמצא לישראל פרישה לילי שישי ויום שישי ומשהו מחמישי (ומלילי שבת), לפיכך אם שמשה ביום חמישי קודם שקיעת החמה ופלטה בלילי שבת אחר שקיעת החמה, טהורה. **ר' עקיבא כר' יוסי דאמר בארבעה עבד להו משה פרישה.** כגון דאפרשינהו בתר חדא שעתא מיום רביעי, משכחת חמש עונות בתר חדא שעתא מלילי שבת ויום שבת, ופלטה בלילי שבת לאחר שקיעת החמה, ועברו שתי עונות ויום שלישי, נמצא יום וכל שהוא והיא טהורה. ויש שני ימים חסר משהו והיא טמאה, כיצד, שימשה את ביתה ערב שבת לאחר שקיעת החמה, ופלטה בלילי שבת אחר שקיעת החמה, הרי יש כאן שני ימים חסר משהו והיא טמאה. ומאן דלא מוקים ליה כתנאי, דטרח כמה דיכיל למהוה מתני' אליבא דחד תנא [דאמר ר' יוחנן מאן דמתרגם לי חבית אליבא דחד תנא] מובילנא מאניה בתריה לבי מסותא. ואמר רב (סיפא) [פסא] מוקמינן לה מתניתין בתרי תלתא טעמי, ולא מוקמינן בתרי תלתא תנאי, וכי דמפרשינן בפירקין קמאי. **תנן התם הפולטת שבבת זרע ביום השלישי טהורה דברי ר' אליעזר בן עזריה.** טעמיה דר' אליעזר בן עזריה אפילו שתי עונות שלימות ומשהו, והעונה יום או לילה. וקא מיתני בפירוש דברי ר' אליעזר בן עזריה, פעמים יש שם יום וכל שהוא והיא טהורה, כיצד, שמשה את ביתה ערב שבת קודם לשקיעת החמה, ועברו שתי עונות לילי שבת ויום שבת, ופלטה במוצאי שבת לאחר שקיעת החמה, והרי הוא יום השלישי, נמצא יום וכל שהוא והיא טהורה. ויש שני ימים חסר משהו והיא טמאה, כיצד, שימשה את ביתה ערב שבת לאחר שקיעת החמה, ופלטה באחד בשבת קודם לשקיעת החמה, הרי יש כאן שני ימים חסר משהו והיא טמאה, לפי שאינו יום שלישי עד שתשקע החמה ויכנס יום שני בשבת. **ר' ישמעאל אומר פעמים שהן ארבע עונות פעמים שהן חמש פעמים שהן שש.** טעמיה דר' ישמעאל שהוא עושה מקצת עונה ככולה, וקסבר אין יום שלישי (אחד)

מנין לפולטת כו' שנא' היו נבונים לשלשת ימים. אע"פ שבאותה שעה עדיין לא ניתנה תורה מ"מ מסתמא הקפידה תורה על דבר שעתיד להיות טומאה אחר מתן תורה ואע"ג דלא הקפידה על זזין ומלוטרעין וזבועלי נדות היינו משום טעמא דמצוה בפרק מי שמתו (ברכות כב.) כתיב והודעתם לבניך ולבני בניך וכתיב יום אשר עמדת לפני ה' אלהיך בחורב מה להלן באימה ובירא'ה וברתת ובזיע כו' מכאן אמרו זבין ומלוטרעים וזבועלי נדות מותרין לקרות בתורה בנביאים ובכתובים במשנה ובגמ"ס בהלכות ובאגדות ובעלי קריין אסורין פירוש דבעל קרי אינו באימה ובירא'ה דממתמ קלות ראש הוא בא:

אע"פ שאין ראייה לדבר זכר לדבר שנאמר ותבא כמים וגו'. ומיהו ראיה גמורה לא הוי משום דקרא לא מיסתעי בשמיה אלא ברחיצה משום דשמע מיס דומיא דשמן מה שמן מאבראי אף מיס מאבראי ואקשה לר"י דבפרק בתרא דיומא (דף עו.) קאמר דרחיצה איקרי עינוי מגלן מ"ר זוטרא מהכא ותבא כמים בקרבו וגו' מיס דומיא דשמן מה שמן מאבראי כו' ופריך והא הא תנא איפכא נסיב לה דתנן מנין לסיכה כו' ומאי פריך הא תנא דתמני' קאמר שאין ראיה לדבר אלא זכר לדבר משום דמיס דומיא דשמן כדפרישי' ואומר ר"י דפריך הכי דאי חשיבא ראיה גמורה דרחיצה דסיכה כדקאמרת לא הוה ליה להאי תנא למעבד מינה אפי' זכר בעלמא קשה לרשב"א דאמאי מייתי האי קרא שאינו אלא זכר בעלמא הוה ליה לאתויי קרא דלחם חמודות לא אכלתי ובשר ויין לא בא אל פי וסוך לא סכתי (דניאל י) דהוי דרשה גמורה ומיניה נפקא לן בפרק בתרא דיומא (שם) דסיכה איקרי עינוי [3]:

תני רישא טהורה ומוקי לה כו'. אומר ר"י דמשום הכי אינו מגיה למיתני טהורה [4] כדי לאוקומי כולה כרבי אלעזר [5] אלא בלאו הכי איכא דתני טהורה ואיכא דתני טמאה הלכך מאן דלא מוקי כתנאי נוח לו לשנות כאותן שטוען טהורה ומאן דמוקי כתנאי לא קפיד לשנות טמאה וא"ת אכתי הוא מתני' כתנאי דרישא [6] דתמני' רבי עקיבא קתני לה וסיפא דקתני פולטת טהורה היינו דלא כר"ע דפליג בסמוך אר' אלעזר בן עזריה וי"ל דלא קפיד לאוקומי כתנאי אלא בתרי בני דסמוכות זו אחר זו [7] אבל אהכא דריש פירקין המרוחקות מהכא דפולטת לא קפיד וא"ת למאן דתני טהורה טפי הוה ליה למנקט במתני' קרא דוקדשתם היום ומחר (שמות יט) דמשמע [8] כרבי אלעזר בן עזריה ואומר ר"י דניחא ליה לאתויי היו נכונים לשלשת ימים דמוכח דמשום פליטת זרע הקפיד דכתיב ביה אל תגשו אל אשה: **פעמים שהן ד' בו'.** במלתא דרבי אלעזר ע"מ נמי לשנות בענין זה פעמים שהן שתים פעמים שהן ג' כו' אלא להכי נקט ר' ישמעאל משום [9] דסבר ברביעי עבוד פרישה כרבי עקיבא [10] ובעונות לא בעי למתלי כמו שתולה רבי עקיבא: **בהשכמה עלה.** אליבא דרבי עקיבא אייליה [11]: **ישראל** קדושים הן בו'. ובגלאו הכי היו פורשין דאמר [12] בזוה דרכיו ימות זה המשמש מטתו ביום ועוד דקרא קדושים [13] ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש: **וליטבלו** אלא אחד והרי (בן) [הן] שש, יום אחד ויום שני ויום שלישי. **ר' עקיבא אומר לעולם חמש.** טעמיה דר' עקיבא דשקיל מן הכא שהן שיעור שני ימים ומחצה. **אמרוה רבנן קמיה דרב פפא ואמרי לה רב פפא לרבא (קמיה דרבא) בשלמא ר' אלעזר בן עזריה** דאמר בחמשה עבד להו משה לישראל פרישה. נמצא לישראל פרישה לילי שישי ויום שישי ומשהו מחמישי (ומלילי שבת), לפיכך אם שמשה ביום חמישי קודם שקיעת החמה ופלטה בלילי שבת אחר שקיעת החמה, טהורה. **ר' עקיבא כר' יוסי דאמר בארבעה עבד להו משה פרישה.** כגון דאפרשינהו בתר חדא שעתא מיום רביעי, משכחת חמש עונות בתר חדא שעתא מלילי

---

[1] [נ"ל שהיא], [2] [נמצא קלר: ע"ש, [3] יומא מא.; [4] שם עו: נדה נב., [5] מקוואות פ"ח מ"ג [תוספתא מקוואות פ"ו], [6] [ע"כ במשנה מכלן ואילך בתוספתא], [7] [זבחים קא:], [8] נדה יז., [9] מחוסרי סה: [שם יו.], [10] ס"ל וקפגבר, [11] [דף קלד:], [12] [דף פז.], [13] [ע"כ], [14] [ועי' תוס' יומא עז. ד"ה מנין לסיכה וכו'], [15] [נ"ל פב.], [16] [נדה טז:].

תורה אור השלם

1 וַיֹּאמֶר אֶל הָעָם הְיוּ נְכֹנִים לְשִׁלֹשֶׁת יָמִים אַל תִּגְּשׁוּ אֶל אִשָּׁה: שמות יט טו

2 וַיְהִי בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בִּהְיֹתָם כֹּאֲבִים וַיִּקְחוּ שְׁנֵי בְּנֵי יַעֲקֹב שִׁמְעוֹן וְלֵוִי אֲחֵי דִינָה אִישׁ חַרְבּוֹ וַיָּבֹאוּ עַל הָעִיר בָּטַח וַיַּהַרְגוּ כָּל זָכָר:

בראשית לד כה

3 לִבּוֹ נָא וְנִוָּכְחָה יֹאמַר יְיָ אִם יִהְיוּ חֲטָאֵיכֶם כַּשָּׁנִים כַּשֶּׁלֶג יַלְבִּינוּ אִם יַאְדִּימוּ כְּתוֹלָע כַּצֶּמֶר יִהְיוּ: ישעיהו א יח

4 וְיִלְבַּשׁ קַלְלָה כְּמַדּוֹ וַתָּבֹא כַמַּיִם בְּקִרְבּוֹ וְכַשֶּׁמֶן בְּעַצְמוֹתָיו: תהלים קט יח

5 וַיִּפְסֹל שְׁנֵי לֻחֹת אֲבָנִים כָּרִאשֹׁנִים וַיַּשְׁכֵּם מֹשֶׁה בַּבֹּקֶר וַיַּעַל אֶל הַר סִינַי כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְיָ אֹתוֹ וַיִּקַּח בְּיָדוֹ שְׁנֵי לֻחֹת אֲבָנִים: שמות לד ד

6 וַיֹּאמֶר אֵלָיו יְיָ לֶךְ רֵד וְעָלִיתָ אַתָּה וְאַהֲרֹן עִמָּךְ וְהַכֹּהֲנִים וְהָעָם אַל יֶהֱרְסוּ לַעֲלֹת אֶל יְיָ פֶּן יִפְרֹץ בָּם: שמות יט כד

גליון הש"ס

תוס' ד"ה תני רישא וכו' אלא בלא"ה איבא. וכעין זה איתא בגמגילה דף ג ע"ב:

מוסף רש"י

משה בהשכמה עלה. לתר בימי מתן תורה, כשהיה עולה ויורד לקדש את העם ולהשיב את דברי העם אל ה' (ובזמים קאג:).

רבינו חננאל

כטבלא מרובעת. והכי קא מקשי כטבלה מרובעת הוא דשרי, הא למהוה אחד שתי ואחד ערב לא. ופריק רב אשי האי דקאמר בטבלא מרובעת קולא אחרינא, להתיר ראש תור הנכנס לה וראש תור היוצא ממנה.

מתני' מנין לפולטת שבבת זרע ביום השלישי שהיא טמאה בר'. ותנן התם הפולטת שבבת זרע ביום שלישי טהורה דברי ר' אלעזר בן עזריה, הוייא מתניתין דהכא דלא כר' אלעזר בן עזריה. ואקשינן אימא סיפא מנין שמרחיצין את הקטן ביום שלישי שחל להיות בשבת. ותנן לקמן בהא מסכתא רבי אלעזר בן עזריה אומר מרחיצין את הקטן ביום שלישי שחל להיות בשבת. ופריקנן למאן דמוקים כתנאי, תני תאני טמאה ורישא רבנן וסיפא ר' אלעזר בן עזריה. [מאן] דלא מוקים כתנאי, תני רישא טהורה וכולה ר' אלעזר בן עזריה היא. ועד השתא איכא תנאי דתני טמאה ואיכא תנאי דתני טהורה. **ואיכא** רבנן דמפרשי בגירסא(ה) רב מוקים לה כתנאי ור' יוחנן לא מוקים לה כתנאי. ומאן דלא מוקים ליה כתנאי, דטרח כמה דיכיל למהוה מתני' אליבא דחד תנא [דאמר ר' יוחנן מאן דמתרגם לי חבית אליבא דחד תנא] מובילנא מאניה בתריה לבי מסותא. ואמר רב (סיפא) [פסא] מוקמינן לה מתניתין בתרי תלתא טעמי, ולא מוקמינן בתרי תלתא תנאי, וכי דמפרשינן בפירקין קמאי. **תנן התם הפולטת שבבת זרע ביום השלישי טהורה דברי ר' אלעזר בן עזריה.** טעמיה דר' אלעזר בן עזריה אפילו שתי עונות שלימות ומשהו, והעונה יום או לילה. וקא מיתני בפירוש דברי ר' אלעזר בן עזריה, פעמים יש שם יום וכל שהוא והיא טהורה, כיצד, שמשה את ביתה ערב שבת קודם לשקיעת החמה, ועברו שתי עונות לילי שבת ויום שבת, ופלטה במוצאי שבת לאחר שקיעת החמה, והרי הוא יום השלישי, נמצא יום וכל שהוא והיא טהורה. ויש שני ימים חסר משהו והיא טמאה, כיצד, שימשה את ביתה ערב שבת לאחר שקיעת החמה, ופלטה באחד בשבת קודם לשקיעת החמה, הרי יש כאן שני ימים חסר משהו והיא טמאה, לפי שאינו יום שלישי עד שתשקע החמה ויכנס יום שני בשבת. **ר' ישמעאל אומר פעמים שהן ארבע עונות פעמים שהן חמש פעמים שהן שש.** טעמיה דר' ישמעאל שהוא עושה מקצת עונה ככולה, וקסבר אין יום שלישי (אחד)

כב א מיי' פ"ג מהלכות מילה הלכה ח טור שו"ע או"ח סימן שלא סעיף ט:

כה ב מיי' פ"ג מהלכות עבודת יום הכפורים הלכה ד:

כו ג מיי' פ"ג מהלכות שמיטה ועבוד הלכה ט טוש"ע או"ח סימן תריב סעיף ה:

כז ד מיי' פ"ה מהלכות שאר אבות הטומאות הל' יא יב סמג עשין רמז:

כח ה מיי' פכ"א מהל' איסורי ביאה הלכה יז"ל טוש"ע או"ח סי' ר"מ סעיף יא וטור ושו"ע אה"ע סימן כה סעיף ה:

מוסף תוספות

א. שלא הקפידה על שאר טומאות כגון נדה וזב ומצורע מפני שכל אלו לבם דואג עליהם, אבל טומאה זו. מאירי. ב. הזהירם בכך כדי לקבל התורה באימה ברתת ובזיע. מאירי. ג. ולא הוה משבש מתניתין. תוס' הרא"ש. ד. כהך דפולטת וההיא דמרחיצין. תוס' הרא"ש. ה. טפי. תוס' הרא"ש. ו. דניחא ליה למתני דאע"ג. תוס' הרא"ש. ז. אפילו הכי. תוס' הרא"ש. ח. והא דקתני לקמן (פח.) בשני עלה משה וירד בשלישי עלה וירד דאלמא לא היו ירידותיו בהשכמה, י"ל דאתיא דלא כר' עקיבא. ריטב"א. ט. כדכתיב. תוס' הרא"ש.

רב נסים גאון

סופה כר' אלעזר בן עזריה. הוא זה ששנינו מניין שמרחיצין את הקטן ביום השלישי. ודבר זה אמור משום ר' אלעזר בן עזריה בפרק ר' אליעזר אומר אם לא הביא כלי.

רבינו חננאל (המשך)

[אחר ששימשה] פחות מד' עונות, שהן שני ימים שלימים, דקאמר ר' אלעזר בן עזריה שתי עונות שלימות ומשהו, קאמר ר' ישמעאל צריך עונה שלימה לפניהן ועונה שלימה לאחריהן, דקסבר יש פולטת ביום השלישי והיא טמאה, כי הא מתני' דאמרינן רישא דלא כר' אלעזר בן עזריה. ואילין ארבע עונות לר' ישמעאל בני להו מכלל שלשה ימים, ולא סגי דהווין שני ימים, ובני תחלתן וסופן הנץ החמה ושקיעה. ואי הוה תשמש מן קמי הנץ החמה או שקיעתה אפילו בי"א שעות ומחצה לא מיחשיב. והיכי דמי פעמים שהן ד', כגון ששמשה בסוף לילי אחד בשבת ופלטה בסוף לילי שלישי בשבת, הרי כאן ארבע [עונות] שלימות, שמתחלתן וסופן הנץ ושקיע(ת)[ה] מכלל שלשה ימים. והיכי דמי פעמים שהן חמש, כגון ששמשה בתחלת לילי אחד בשבת, ופלטה בסוף לילי [שלישי בשבת, אם אתה חושב ארבע של יום אחד ויום שני, הרי הן משני ימים בלבד, לפיכך לא מיחשיב ליה אלא אחד מן יום אחד בשבת, ושתים של שני, ואחת לילי שלישי. והיכי דמי פעמים שהן שש, כגון ששמשה במקצת יום שבת אחר הנץ החמה, ופלטה בסוף לילי שלישי, לא מיחשיב יום שבת כל (ה)עיקר, דלא הוה ליה הנץ החמה, ומן יום אחד יום שני לא מיחשיב אלא שלשה ולילי שלישי הרי שש. והכין נמי אם שמשה בתחלת לילי אחד בשבת, ופלטה בסוף יום (שלשה) [שלישי] קודם לשקיעת החמה (אין) [יש] כאן ארבע עונות שלימות מכלל שלשה ימים (כידפשטנא) [כפרישנא] לעילא דלא מיחשיב (משלישי) [מראשון]